

Marinus Poulsen:**Te Mar'ken i Holsbrow' (5)**

Sidste år lod vi Julius stå tilbage på kreaturmarkedet under mistanke for at være ballademager – lad os nu se, hvordan det går ham.

Saa gik a, aa Folk stu aa gly·nt aa glo·j at'ter mæ. Da a wa kommen ret godt aa æ Vej fræ de Hiele, rend a o Jens Wais, han æ·n u·mærke Mennesk, men ka væ·r en bet'te Graand enfoldig. – Godaw Jens, sejer a saa, men han saaj hejsen engen Teng. – De æ ni godt Mar'kenvejle, saa·j a saa. Han stu aa so lisaa naa·le te mæ aa sejer saa endle: – Æ du ve'r aa ry æ Mar'kensplads, tøywes a di sejer? – Nej a ær e't da, hurn skuld a kunn de, aa hurn ka nower fend o aa sej· sørn nøj? Hwa vild du mon gy·er, hvis dæ wa jen, dæ urn nower Teng ga dæ en Skaltørn, te de knaa·ger i æ Lemmer o dæ? – De ... de ve'r a e't, swaa·r han lisaa faaskræk'ker aa tuk en Tri'n tebaa·g. – Nej, hold no, sejer a saa, a·el skam et slaa·s heller ha Spitakkel, men ham Frands Tarp ga mæ sørn jen o æ Kasenkel, te de knaa·ger i mæ, aa mier laaj han op te, aa a mot saa te'r aa ta mæ nøj a ham. Jens Wais bløw no ret snaksom, heller sørn som hejsen han er, da han fæk aa ve·r, hurn de hiele hænd sammel.

Så gik jeg, og folk stod og glanede og gloede efter mig. Da jeg var kommet ret godt af vejen fra det hele, løb jeg på Jens Wais, han er et udmærket menneske, men kan være en lille smule enfoldig. – Goddag Jens, siger jeg så, men han sagde ellers ingenting. – Det er noget godt markedsvejr, sagde jeg så. Han stod og så ligeså ængsteligt på mig og siger så endelig: – Er du ved at rydde markedspladsen, synes jeg, de siger? – Nej jeg er da ikke, hvordan skulle jeg kunne det, og hvordan kan nogen finde på at sige sådan noget? Hvad ville du mon gøre, hvis der var en, der uden nogen grund gav dig en på sinkadusen, så det knagede i lemmerne på dig? – Det ... det ved jeg ikke, svarede han ligeså forskrækket og gik et skridt tilbage. – Nej, hold nu, siger jeg så, – jeg vil skam ikke slås eller have spektakel, men ham Frands Tarp gav mig sådan en på skrinet, at det knagede i mig, og mere lagde han op til, og jeg måtte så til at tage mig noget af ham. Jens Wais blev nu ret snaksom, eller sådan som han nu ellers er, da han fik at vide, hvordan det hele hang sammen.

Julius wa farr mæ'r aa faatæ·l. Han saat sæ godt te ræ't i æ Stu'el aa ga sæ te'r aa rø·g o hans Pi·ef. Fli·er a dem·, dæ so' næst ve wos, haaj hi'el glemt aa sna'k for aa lo't te Juliusses Historri. Da han no holdt ind·, æ dæ·n Mand dæ sæjer: – Ja, naar dæ ski'er nøj, aa a æ mæj i'er aa saa sjæl æ baa'g at'ter ka kom te'r aa faatæ·l er, saa æ a skam osse en faa·le Kaa'l, te engen ka sto' sæ for. Da han haaj saa'j de, sluk han en Skran'ni op aa so te vi ander, lisom han vild sej: – Wa de e't godt saa'j? No töt a, te de ku væ ve'æ Ti, te a ga mi Besyw mæj i æ Law, aa sejer saa: – Hwa Julius hæ·r faatæ·ler ska nok sæ·r. Dengaang de ski·e, bløw dæ snak'ker en hi'el Di'el om er. Mi Hosbond wa te Mar'ken den Daa', han haaj troffen aa sjæt er de hiele. Han kam hjem aa faato·l er, aa de wa, lissom vi no haa hør er. Dæ bløw saa'j næst at'ter, te Frands Tarp gik aa wa ræssen i æ Hue i fli·er Daw· at'ter.

– A kinder hejsen godt Frands. A trowwer de passer, hwa Folk sej'er, te han gor te Mar'ken for aa kom te'r aa slaa·s. Saa tæster han den an, som han no haa udsjæt, sejer nower U'er te en aa lawer saa o, lissom han ska vær bløwwen faanær·mt a jen. Aa fa·r en ve'r a nowwer Teng aa sejj, saa for en en Næw·. Mi Hosbond mi'en no, te sind· han wa i Law mæ Julius, haa han e't waat slæt saa koldhøgen, som han wa fa·r. Frands æ jo nøj ælder ind nowwer a wos. I hans ong· Daww wa han nok en flot Kaa'l, at'ter hwa di sejer. Æ Piger ku ves nok godt li· ham. Han wa ves osse ve'r aa vær forlowwer mæ Kjæsten i æ Søndergord, men de fæk Æend a jen Gaang, aa de wa da hans Skyld.

Julius var færdig med at fortælle. Han satte sig godt til rette i stolen og gav sig til at ryge på sin pibe. Flere af dem, der sad ved siden af os, havde helt glemt at snakke for at lytte til Julius's historie. Da han nu holdt inde, er der en mand, der siger: – Ja, når der sker noget, og jeg er med i det og så selv bagefter kan komme til at fortælle det, så er jeg skam også en pokkers karl, som ingen kan stå sig for. Da han havde sagt det, slog han en latter op og så på vi andre, ligesom han ville sige: – Var det ikke godt sagt? Nu syntes jeg, at det kunne være ved tiden, at jeg gav mit besyv med i selskabet, og siger så: – Hvad Julius her fortæller skal nok være rigtig. Dengang det skete, blev der snakket en hel del om det. Min husbond var til marked den dag, han havde tilfældigvis set det hele. Han kom hjem og fortalte det, og det var ligesom, vi nu har hørt det. Der blev sagt bagefter, at Frands Tarp gik og var ophovnet i hovedet i flere dage efter.

– Jeg kender ellers godt Frands. Jeg tror, det passer, hvad folk siger, at han tager til marked for at komme til at slås. Så antaster han den, som han nu har udset, siger nogle ord til ham og får det til at se ud, ligesom han skal være blevet fornærmet af vedkommende. Og før man ved af nogen ting at sige, så får man en næve. Min husbond mener nu, at siden han var i lag med Julius, har han ikke været slet så kålhøgen, som han var før. Frands er jo noget ældre end nogen af os. I sine unge dage var han nok en flot karl, efter hvad de siger. Pigerne kunne vistnok godt lide ham. Han var vist også ved at være forlovet med Kirsten i Søndergård, men det fik ende på én gang, og det var da hans skyld.

– De wa en Søn-de At'termeije, dæ wa sammelt nowwer ong Folk hen i Østergord. Frands Tarp wa dær, aa Kjæsten wa dær osse. Di wa ve'r aa "staa En'k" o'p o æ Awerr, aa som de gor albedst, saa ga Frands sæ te'r aa gjør Nar ad Kjæsten, osse ret groww. Di ong Folk, dæ wa dær aa hø'r o'er, di bløw hi'el stell ve'r. Te Kjæsten bløw har·mt, ka en jo nok faastaa. Hun vild ha gon hjem mæ de samm. Men saa gik Line Østergord, hind dæ no æ mi Marmuer, hen te hind aa tuk hind onder æ Aa·rm aa fæk hind mej ind aa snakker godt for hind. – A ka jo nok faasto, saaj hun te hind, te atter dæhæ'r, saa ka æ et blyw jær ander tow. Men no mo du e't ro·l øwwer de. Han haar mest mi·er, ind du haar.

Kjæsten haa'er hejsen godt, sejer mi Marmuer, hun haa besøjt hind faa et saamøj læng sind·. Hind· aa hinde Mand haar en raar Hjemmen op i Salling. Di haaj tow Pigger, saamøj en Par hwælle Smaapigger, saa·j mi Marmuer. Naar Frands Tarp haa'er, som han haa'er, saa æ de hans ejen Skyld. Han wa jennest Søn i Na·r Tarp. Han ku ha hat er nøj bejjer.

Da a haaj faato'l dæhær, saa wa a ve'r aa læt o mæ for aa go', men e't de a mo't. – De·r som de wa ildfat mæ dæ, saa·j di te mæ. De ka væ·r, dæ æ nowwer dæ urnfor, dæ venter at'ter dæ? A vild et læ mæ sej nowwer Teng o, aa saa bløw a sejjen. Vi so' no aa kam te'r aa sna'k om waa Hjemejn. A kam da i hwer Fald te'r aa sej te Kræjsten, te a ku da hø'r o hans Sprog, te han e't wa øster fræ. – Saa-aa, sejer han saa, æ mi

– Det var en søndag eftermiddag, der var samlet nogle unge folk henne i Østergård. Frands Tarp var der, og Kirsten var der også. De var ved at lege to mand frem for en enke oppe på ageren, og som det går allerbedst, så gav Frands sig til at gøre nar af Kirsten, også ret groft. De unge folk, der var der og hørte på det, de blev helt stille ved det. At Kirsten blev ked af det, kan man jo nok forstå. Hun ville være gået hjem med det samme. Men så gik Line Østergård, hende der nu er min madmoder, hen til hende og tog hende under armen og fik hende med ind og snakkede godt for hende. – Jeg kan nok forstå, sagde hun til hende, at efter dette her, så kan det ikke blive jer to. Men nu må du ikke græde over det. Han har mistet mere, end du har.

Kirsten har det ellers godt, siger min madmoder, hun har besøgt hende for ikke ret længe siden. Hun og hendes mand har en rar lille ejendom oppe i Salling. De havde to piger, rigtig et par livlige småpiger, sagde min madmoder. Når Frands Tarp har det, som han har det, så er det hans egen skyld. Han var eneste søn i Nørre Tarp. Han kunne have haft det noget bedre.

Da jeg havde fortalt dette her, så var jeg ved at lette på mig for at gå, men ikke om jeg måtte. – Det er, som om det var ildfat med dig (dvs. som om du sidder på nåle), sagde de til mig. Det kan være, der er nogen der udenfor, der venter efter dig? Jeg ville ikke lade mig sige nogen ting på, og så blev jeg siddende. Vi sad nu og kom til at snakke om vores hjemegn. Jeg kom da i hvert fald til at sige til Kresten, at jeg kunne da høre på hans

Sprog et gouge nok? – Jaaw, huha ær'en da saa, swaa·r a, den æ da lis-saa gu'e som min·, men a ka hør, te du sejer: Bou'ger, Jou'ger, stou'ger, gou'ge, nei'ger, hei'gel, Kei'gel aa møj mi·er a den Slaw·. A sejer Bu'er, Ju'er, stu'er, gu'e, ni'er, hi'el, Ki'el. A ka hør, te du æ Vester fræ. – Ja, de æ ret nok, sejer han saa Kræjsten. A æ no fræ Si·r, aa hwa den Slaws Ou'ger angor, saa gor æ "Sproggræns" neiger gjem-mel Si·r Sown. I de østes aa æ Sown, dæ·r udtaaler di dem Ou'ger, lis-som I gjør, men a æ no fræ de væ·stes a Si·r, aa dæ·r udtaales di sørn, som du no haa læ mæ hør, te a gjør, aa sørn blywer di udtal' i de væ·stes a Jylland hiel te æ Haw'.

Krejsten spu·er wos om vi e't vest aa'n Mand aa sej·, dæ vesnok for en Par O'r sind· wa fløt fræ Si·r aa nok sku vær kommen jen heller anden Ste hen o waa Ejn aa wa bløwwen gywt mæ·n Enkkuen. Hans Nawn wa Andres Thomsen. Vi mi·en e't, te vi kjæ·n nowar mæ den Nawn. – How·e, bi en bet'te Graa·nd, sejer saa Julius, de æ jo Dres Susanne, jaaw, ham kinder a skam godt. De æ jo waa Nabo. De æ Susannes Mand. Ja, Susanne hi·er hun, a ve'r saamænd e't ander Navn te hind·. Hun wa En'k vesnok i fli·er O'r. Da Dre's saa kam aa gywt sæ mæ hind, bløw han kaaldt Dres Susanne, aa den Nawn haa han sommen e't nøj imo·r. Faaresten ka I Si·rbuerr godt væ ham bekjæ'nd. Han æ jo e't hiel ong, men I ka trow, han æ majte. – Hwa ska a mæ·n Kaa'l te, sejer han, a æ o mi bedst Maa·r.

sprog, at han ikke var øster fra. – Så-å, siger han så, er mit sprog ikke godt nok? – Jo, uha er det da så, svarede jeg, det er da lige så godt som mit, men jeg kan høre, at du siger "Bou'ger, Jou'ger, stou'ger, gou'ge, nei'ger, hei'gel, Kei'gel" (= bord, jord, stor, god, ned, hel, kedel) og meget mere af den slags. Jeg siger "Bu'er, Ju'er, stu'er, gu'e, ni'er, hi'el, Ki'el". Jeg kan høre, at du er vester fra. – Ja, det er rigtig nok, siger han så, Kresten. Jeg er nu fra Sir, og hvad den slags ord angår, så går "sproggrænsen" ned gennem Sir sogn. I det østligste af sognet, der udtaler de de ord, ligesom I gør, men jeg er nu fra det vestligste af Sir, og der udtales de sådan, som du nu har sagt, at jeg gør, og sådan bliver de udtalt i det vestligste af Jylland helt til havet.

Kresten spurgte os, om vi ikke kendte en mand, der vistnok for et par år siden var flyttet fra Sir og nok skulle være kommet et eller andet sted hen på vor egn og var blevet gift med en enkekone. Hans navn var Andreas Thomsen. Vi mente ikke, at vi kendte nogen med det navn. – Hov, vent et øjeblik, siger så Julius, det er jo Dres Susanne, jo, ham kender jeg skam godt. Det er jo vores nabo. Det er Susannes mand. Ja, Susanne hedder hun, jeg ved såmænd ikke andet navn til hende. Hun var enke, vistnok i flere år. Da Dres så kom og giftede sig med hende, blev han kaldt Dres Susanne, og det navn har han såmænd ikke noget imod. Forresten kan I Sirboere godt være ham bekendt. Han er jo ikke helt ung, men I kan tro, han er stærk. – Hvad skal jeg med en karl til, siger han, jeg er i min bedste alder.

– Da Susanne wa En'k, gik er et saa godt for hind, de wa jo heller et aa faalaang. Dem sidst Kaa'l hun haa·j, wa hun et saa heldig mæj. Hinde Naboer vild godt hjælp hind en bet'te Graa'nd. Æ Kaa'l, dæ wa i Rasgord fa·r mæ, wa engaang imell omm aa gjør en Bi'er for hind. Niels, mi Hosbond, hjalp osse sjæl' mæ flier Teng. Han gjo·r hinde Handler, aa han so· osse møj a hinde Ku'er. De wa ves e't altid li·g skjøn. En bet'te Graand aparte æ hun jo. Sørn wa æ jen Gaang, hun haa·j en Kow, dæ sku væk. Den fæk Niels saa so'l te Jens Rysborr. De wa hun osse møj glaa ve, lu er te, men saa æ dær alti Folk, dæ ska sna'k baagat'ter. Kasper Kap, som di kaalder ham, saaj te hind·, te han tøj't de wa le'tle hun haaj faat for æ Kow. Jaa·w han mien no, te en ku ha kost indda en bet'te Graa'nd mier.

– Hun begynd· saa aa klaw· sæ: – Haaj a li·g hat mi Kow ijen, saa ku a nok ha ondvet de Smu·l Peng, en kost. Niels bløw ve æ Send, da han hø·r dæhæ'r Snak. Han gik hen te Jens Rysborr aa saa·j sørn aa sørn te ham, aa han ku wol et tenk' sæ aa gjør æ Hand'el tebaa·g. – Noo, saa·j han Jens Rysborr, a plejer hæjsen e't aa gjør Drenghandler, men vel Susanne gja·r ha hinde Kow' ijen, ja saa faa mæ gja·r. A tøj't de wa en stywle Pris, a ga for æ Skrall. Dæ æ fi·r Monerr te·n ska kall, aa·n æ allere· ve'r aa væ si'en. Jaaw, læ bare Susanne fo hinde Kow ijen. Aa de fæk hun.

(fortsættes)

– Da Susanne var enke, gik det ikke så godt for hende, det var jo heller ikke at forlange. De sidste karle hun havde, var hun ikke så heldig med. Hendes naboer ville godt hjælpe hende lidt. Karlen, der var i Rasgård før mig, var engang imellem omme og gøre et stykke arbejde for hende. Niels, min husbond, hjalp også selv med flere ting. Han ordnede hendes handler, og han såede også meget af hendes korn. Det var vist ikke altid lige skønt. En smule aparte er hun jo. Sådan var der engang, hun havde en ko, der skulle væk. Den fik Niels så solgt til Jens Rysborg. Det var hun også meget glad for, lod det til, men så er der altid folk, der skal snakke bagefter. Kasper Kap, som de kalder ham, sagde til hende, at han syntes, det var lovlig lidt, hun havde fået for koen. Jo, han mente nu, at den skulle have kostet endda en smule mere.

– Hun begyndte så at klage sig: – Havde jeg bare haft min ko igen, så kunne jeg nok have undværet den smule penge, den kostede. Niels tog en beslutning, da han hørte den her snak. Han gik hen til Jens Rysborg og sagde sådan og sådan til ham, og han kunne vel ikke tænke sig at gøre handlen tilbage. – Nåå, sagde han, Jens Rysborg, jeg plejer ellers ikke at gøre drenghandler, men vil Susanne gerne have sin ko igen, ja så for mig gerne. Jeg syntes, det var en temmelig høj pris, jeg gav for den elendige ko. Der er fire måneder til den skal kælte, og den er allerede ved at være gold. Jo, lad bare Susanne få sin ko igen. Og det fik hun.